

Κακή Συνήθεια

Αλάνια Σ. Πορτέρο

«Διαβάστε οπωσδήποτε
το μυθιστόρημα της Πορτέρο ...».

ΠΕΔΡΟ ΑΛΜΟΔΟΒΑΡ

Αλάνια Σ. Πορτέρο
Κακή Συνήθεια

μυθιστόρημα

μετάφραση
Μαρία Παλαιολόγου

ΑΛΑΝΑ Σ. ΠΟΡΤΕΡΟ

Κακή συνήθεια

μυθιστόρημα

Μετάφραση από τα ισπανικά

ΜΑΡΙΑ ΠΑΛΛΙΟΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 625

Αλάνα Σ. Πορτέρο, *Κακή συνήθεια*

Alana S. Portero, *La mala costumbre*

Μετάφραση: Μαρία Παλαιολόγου

Υπεύθυνη έκδοσης: Σταύρη Ιωαννίδου

Επιμέλεια - διόρθωση: Αχιλλέας Χρηστίδης

Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης

Η εικόνα του εξωφύλλου παραχωρήθηκε από τον αρχικό δικαιούχο

στη Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ 2024

Copyright© Alana S. Portero, 2023

Copyright© Editorial Planeta, S. A., 2023

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2022

Πρώτη έκδοση στην ισπανική γλώσσα από τις εκδόσεις

Seix Barral/Editorial Planeta, S. A., Βαρκελώνη, 2023

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

KET E710 ΚΕΠ 807/24 ISBN 978-960-16-7672-2

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο έκπτωτος άγγελος	13
Η μάγισσα στο τέλος του δρόμου	16
Πες το όνομά μου	23
Ο Κυανοπώγωνας μένει στο ισόγειο αριστερά.	30
Αιωρούμενοι πάνω από τα μπάζα.	40
Φωτεινές ριπές	43
Τα κορίτσια	47
Πετρωμένο προσωπάκι	58
Οι μοναχικές γυναίκες.	63
Το ίδιο δάσος	74
Τζέι	84
Πέρα από το Σαν Μπλας	91
Η οικογένεια.	100
Per sempre	111
Αυτοεκπληρούμενη προφητεία.	119
Νυχτερινό.	126
Δεν τρέχει τίποτα	134
Γουρούνι	140
Καλυψώ	147
Εουχένια	154
Οι Μοίρες.	162
Τα φτερά της Τσιντσιλά.	177

Και έπεσα πάλι πάνω του	182
*	195
Το κρύο δέρμα	198
Επιστροφή	204
Ένα πιάτο μανιτάρια.	210
Η γάτα μέσα στη βροχή.	216
Όλες οι γυναίκες.	224

Ο ΕΚΠΤΩΤΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

ΕΙΔΑ τα αγόρια μιας ολόκληρης γενιάς να πέφτουν σαν άγγελοι χωρίς σωτηρία. Έφηβοι με δέρμα σταχτί, που τους έλειπαν δόντια, που μύριζαν αμμωνία και κάτουρο. Λιπόσαρκες φηγούρες από τη μια κι από την άλλη πλευρά της εξόδου του μετρό του Σαν Μπλας, στην οδό Αμπόστα και στις ανοιχτωσιές του πάρκου Ελ Παραϊίσο, σαν Χριστοί του Μαντένια. Γεμάτοι βελόνες, σαν τον Άγιο Σεβαστιανό. Καθισμένοι ή ξαπλωμένοι όπως όπως. Να κινούνται ανεπαίσθητα, αργά και σπασμωδικά, σαν τσακισμένες κούκλες. Με το υπερβατικό χαμόγελο των Εσταυρωμένων. Ανυπεράσπιστοι μα ήδη αιωρούμενοι σε μέρη όπου κανείς δεν μπορούσε να τους αγγίξει. Τους είδα να ξεπετάγονται και μετά να γίνονται ολοένα και πιο αργοκίνητοι, ώσπου να φτάσουν στην οριστική ακινησία και να σαπίσουν στον βούρκο, που η στάθμη του ανέβαινε σε μια συνοικία με όνομα αγίου αλλά άφαντο το χέρι του Θεού.

Την πρώτη φορά που ερωτεύτηκα, ερωτεύτηκα έναν από αυτούς τους αγγέλους. Έπεσε από το παράθυρο του σπιτιού των γονιών του, που βρισκόταν πάνω από το δικό μας ισόγειο των τριάντα πέντε τετραγωνικών, με μια σύριγγα καρφωμένη στο πόδι. Ο γείτονάς μου ο Εφραίμ βρέθηκε νεκρός στον δρόμο, μισόγυμνος, μπροστά στην πόρ-

τα μου. Εγώ δεν είχα κλείσει ακόμα τα έξι, είχα καλύπτρα στο μάτι και τραύλιζα. Τα κλάματα της μάνας του ξεσήκωσαν τους κατοίκους τού χωρίς εξώπορτα τριώροφου συγκροτήματος κατοικιών με την εξωτερική σκάλα στο οποίο ζούσαμε. Φτάσαμε δίπλα του πριν από την αστυνομία, που δεν βιαζόταν να έρθει να κάνει τη δουλειά της όταν επρόκειτο για το Σαν Μπλας. Γι' αυτούς, για κάθε Αρχή, δεν επρόκειτο παρά για ένα ακόμα νεκρό τζάνκι, γιο κάποιας καθαρίστριας που είχε τσακίσει τη μέση της σφουγγαρίζοντας σκάλες και ο γιόκας της είχε γδύσει πολλές φορές το σπίτι της για να ρίξει μέσα του πρέζα.

Το ζήτημα είναι ότι δε θυμάμαι τον Εφραίμ ζωντανό. Έχω μόνο την εικόνα που μπόρεσα να δω ανάμεσα από τα πόδια της μάνας μου και της γειτόνισσάς μας της Λόλα με το μοναδικό μάτι που διέθετα, λες και κοιτούσα από κλειδαρότρυπα. Οι μανάδες της γειτονιάς μου δεν αγκάλιαζαν τα νεκρά παιδιά τους όπως οι Παναγιές στις αναγεννησιακές πιετά. Τα αγκάλιαζαν πεσμένες πάνω στα κορμιά τους, φωνάζοντας, αναμαλλιασμένες, με τα σάλια τους να τρέχουν και τα μάτια πρησμένα. Σκεπάζοντας το σπλάγχο τους όπως όπως, κουκουλώνοντάς το σαν απελπισμένα θηρία, φωνάζοντας το όνομά του μέχρι να κλείσει εντελώς η φωνή τους, μπήγοντας τα νύχια τους στη σάρκα του, φεύγοντας μαζί του κατά κάποιο τρόπο.

Εκείνα τα «Αχ, παιδάκι μου!», αν τα ακούσεις κάποια στιγμή, δε σ' αφήνουν ποτέ. Παραμένουν στο ηχητικό αρχείο της μνήμης σου, σαν πένθιμη καμπάνα που σε υποχρεώνει να κουνήσεις πέρα δώθε το κεφάλι σου για να τα ξεορκίσεις.

Ο Εφραίμ ήταν πανέμορφος, και το κενό πήγαινε πολύ στα απαλά χαρακτηριστικά εκείνου του αγοριού που δεν

είχε προλάβει να γίνει άντρας. Μια υπερβολική δόση τον είχε στείλει στον άλλο κόσμο. Δεν ήταν εξαρτημένος πολύ καιρό και η ηρωίνη μόλις που είχε καταφέρει να του σμιλέψει τα μάγουλα. Είχε επέμβει μόνο στο χρώμα του δέρματος, κάνοντάς το σταχτί. Ήταν η πρώτη φορά που θέλησα να φιλήσω κάποιον. Το σώμα του είχε μείνει ξαπλωμένο μπροστά στον καχεκτικό κήπο απέναντι από τα σπίτια μας, ακριβώς κάτω από μία από τις καμάρες της εισόδου, σκεπασμένη όπως όπως με μισοξεραμένα λουλούδια και απολήξεις κισσού, που έφταναν δεν έφταναν για να καλύψουν εκείνη τη χονδροειδή κατασκευή από συρμάτινο πλέγμα. Ο θάνατος είχε διαλέξει για τον Εφραίμ τη φυτική κορνίζα μιας βρομερής αρ νουβό ομορφιάς. Το στόμα του ήταν μισάνοιχτο και τα σαρκώδη χείλη του διατηρούσαν ακόμα το χρώμα τους, τα μαλλιά του ήταν ανακατεμένα και τα βλέφαρά του σε ένα στάδιο μεταξύ γλαρώματος και ύπνου. Αν στα πέντε σου έχεις την ικανότητα να ερωτευτείς, η δική μου χύθηκε ολόκληρη πάνω σ' εκείνο το φουκαριάρικο πλάσμα. Η εσωτερική μου ζωή ξεδιπλώθηκε πάνω σ' εκείνο το ενσταντανέ της οδύνης και της δυστυχίας, καθώς φανταζόμουν τον εαυτό μου ανάλαφρο και διάφανο πάνω από εκείνο το νεκρό σώμα, να το φιλάει με την ελαφρότητα των πραγμάτων που δεν υπάρχουν, όχι για να το ξυπνήσει από τον λήθαργό του, όχι για να ανταποκριθεί, αλλά επειδή ποθούσα με όλη μου την ψυχή να φιλήσω κάτι τόσο όμορφο και ανυπεράσπιστο. Κάτι που έμοιαζε να έχει πέσει από τον ουρανό και να έχει αφεθεί ανάθημα στο κατώφλι μου. Κάτι που, μέσα στον θόρυβο και στην οργή των μανάδων με τα σάλια στο στόμα και των πατεράδων που έκλειναν το δικό τους με το χέρι για να μη βγει ο λυγμός, κατάλαβα ότι μου ανήκε.

Η ΜΑΓΙΣΣΑ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

Η ΠΕΡΟΥΚΑ ήταν πολύ κοντή, αδύνατη σαν λιανόξυλο και τόσο ζαρωμένη, που όταν βρισκόταν σε κίνηση έμοιαζε να διακόπτει μια αδυσώπητη διαδικασία μουμιοποίησης. Πάντα ήταν γριά. Βαφόταν σαν καρικατούρα μιας ηλικιωμένης βαμμένης γυναίκας, με γαλάζια σκιά, μαύρο αϊλάινερ, κόκκινα χείλη και τέλεια ραγισμένο μείκ-απ με κιτρινώδη χρώμα. Μύριζε νεκρά λουλούδια παρατημένα σε κάποιο συρτάρι και μουρμούριζε πάντα ένα κατεβατό από ακατάληπτες λέξεις, σαν μια μυστική προσευχή με μια ορισμένη δόση δηλητηρίου. Το φαρμάκι είχε να κάνει με τον τρόπο που κοιτούσε, λοξά και περιπαικτικά. Η σοβαρότητά της δεν ήταν επικριτική, αλλά μάλλον η σοβαρότητα που έχει κανείς πριν από ένα ξέσπασμα γέλιου, λες και κάθε φορά που κοιτούσε κάποιον της αποκαλυπτόταν ένα καταγέλαστο μυστικό του ανθρώπου που είχε μπροστά της.

Ζούσε μόνη της στο τέλος του δρόμου, όπου υπήρχε μία συστοιχία τριώροφων κτιρίων από κόκκινο τούβλο, μετσιμεντένιες εξωτερικές σκάλες. Αυτό το αρχιτεκτονικό τοπίο, που επαναλαμβανόταν σε όλη τη συνοικία, διακοπτόταν ανά διαστήματα από κάποια συφοριασμένη αλάνα, γεμάτη σπασμένα γυαλιά, αλουμινοχαρτα, σύριγγες και

άχρηστα οικοδομικά υλικά. Αυτά τα κενά στις συστοιχίες των κατοικιών, αν μπορούσαμε να τα κοιτάξουμε από ψηλά, έδιναν στο οδόστρωμα μια όψη άρρωστων ούλων, λες και τεράστια δόντια είχαν ξεριζωθεί εδώ κι εκεί χωρίς καμία λογική και είχαν αφήσει πίσω τους μόνο μια ανίατη μόλυνση κι ένα άμορφο κενό. Εκτός από το πάρκο και τα ίδια τα σπίτια, εκείνοι οι σκουπιδότοποι, εκείνα τα τίποτα, ήταν οι παιδικές χαρές των παιδιών της γειτονιάς και οι ίδιοι τους οι νεκροθάλαμοι όταν ήταν αρκετά μεγάλα για να πιουν πρέζα. Διάφορες γενιές παιδιών της εργατικής τάξης μεγαλώσαμε έτσι, βλέποντας με τη φαντασία μας ολόκληρους κόσμους σ' εκείνα τα τίποτα που μπορούσαν να γίνουν τελικά το νεκροκρέβατό μας.

Ο κήπος δεν έφτανε μέχρι τη γωνία όπου έμενε η Περούκα. Η θέα από το ισόγειό της, αν είχε σηκώσει ποτέ τα πράσινα στόρια που κρατούσαν το παράθυρό της μέρα νύχτα κλειστό, ήταν οι σκουπιδοτενεκέδες.

Τα κτίριά μας ήταν τμήμα ενός μεγάλου οικοδομικού σχεδίου του Φράνκο τη δεκαετία του '50, με την ονομασία Το Σπουδαίο Σαν Μπλας, που προηγουμένως ονομαζόταν Θέρο δε λα Βάκα, το Ύψωμα της Αγελάδας, όνομα που μάλλον μύριζε ιδρώτα και σβουινιά στις φασιστικές Αρχές. Οι εισπράκτορες που έρχονταν πόρτα πόρτα το αποκαλούσαν γειτονιά χωρίς μανάδες, γιατί τις πόρτες των σπιτιών τις άνοιγαν παιδιά που δεν πήγαιναν στο σχολείο. Τα σαΐνια του καθεστώτος δε σκέφτηκαν ότι οι περισσότερες από τριάντα χιλιάδες οικογένειες που θα κατέληγαν εκεί χρειαζόνταν κοντινά σχολεία για τα παιδιά τους και καθυστέρησαν χρόνια να καλύψουν αυτή την ανάγκη, όπως κι αυτή για τρεχούμενο νερό ή για αγορές τροφίμων, που έφτασαν με τη βραδύτητα και την αδιαφορία τωνπραγ-

μάτων που δεν ενδιαφέρουν αυτούς που είναι υπεύθυνοι γι' αυτά. Ο φρανκισμός δεν είδε ποτέ τους εργάτες παρά μόνο σαν μουλάρια για φόρτωμα, που έπρεπε να σταβλιστούν στην περιφέρεια. Αυτή η εγκατάλειψη δημιούργησε μια ταξική συνείδηση στη συνοικία, την οποία οι Αρχές της δημοκρατικής μεταπολίτευσης αποφάσισαν να σιγάσουν στα τέλη της δεκαετίας του '70 και σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 με σουτάκια ηρωίνης που έβρισκε κανείς σχεδόν τσάμπα. Τα ναρκωτικά ήταν ο οριστικός τρόπος μαζικής εκτέλεσης των αντιφρονούντων ενός καθεστώτος που είχε βρει τον τρόπο να διαιωνιστεί.

Τέσσερα πράγματα λέγονταν για την Περούκα στη γειτονιά: πως υπήρξε μαυραγορίτισσα στις σπηλιές του Υψώματος της Αγγελάδας, πως ήταν κάτι περισσότερο από ικανότατη μάγισσα, πως η μαγεία την είχε αφήσει φαλακρή, και πως ήταν καλύτερο να την αποφεύγεις, ή να της φέρεσαι με περισσή αβρότητα αν αναγκάζοσουν να σταθείς μαζί της στο κεφαλόσκαλο ή να περιμένεις στο μανάβικο. Ήταν δύσκολο να μην κοιτάξεις τη συνθετική και κακοφτιαγμένη περούκα με τις πυκνές μπούκλες που της σκέπαζε το κεφάλι. Ήταν όμως ζωτικής σημασίας να μην το κάνεις και να αδιαφορήσεις πλήρως. Της έδινε το παρατσούκλι της, αλλά ήταν και η αφορμή για να ξεχειλίσει η χολή της και δε συνέφερε να την προκαλέσεις.

Εγώ τρελαινόμουν να την πετυχαίνω στον δρόμο και να ανασαίνω βαθιά τη μυρωδιά της· ήταν σαν να σνιφάριζα νυχτοπεταλούδες. Υποτίθεται πως έπρεπε να μου προκαλεί φόβο, αλλά η όψη της μου έβγαζε τρυφερότητα, η διακεκομμένη και τρεμουλιαστή μαύρη γραμμή στα μάτια της και τα κακοβαμμένα χείλη της μου θύμιζαν τις φορές που βαφόμουν κρυφά και βιαστικά κάποτε, στο μπάνιο της γι-

γιάς μου, με την ικανότητα ενός παιδιού πέντε χρονών που δεν τα κατάφερε ιδιαίτερα με την ευθεία πινελιά.

Τα πρώτα μου βήματα ως τραβεστί ήταν αυτά μιας παρενδουσιομανούς με ένα και είκοσι ύψος, που μιμούνταν μια γριά μεταπράτισσα μάγισσα που μύριζε σαν νεκροθάλαμος.

Τη φοβούνταν στ' αλήθεια. Οι άντρες της γειτονιάς, μάλλον τραχείς τύποι, εργάτες στη φάμπρικα, στην οικοδομή, σερβιτόροι, πλανόδιοι πωλητές, παλιατζήδες ή μεροκαματιάρηδες, χαμήλωναν το βλέμμα και έλεγαν καλησπέρα όπως τα μεταπολεμικά παιδιά όταν χαιρετούσαν τον παπά της ενορίας. Ήταν αστείο να τους βλέπεις με τα μισάνοιχτα πουκάμισα, ξεσκούφωτους, να τη συναντούν στον δρόμο προς το μπαρ μετά το μεροδούλι του σκλάβου και να τρομοκρατούνται από μια γυναίκα με τόσο εύθραυστη όψη.

Σχεδόν κανένας δε θυμόταν το όνομά της, και το παρασούκλι της, παρότι το γνώριζε όλος ο κόσμος, δεν το πρόφεραν ποτέ μπροστά της, όχι μόνο επειδή ήταν σκληρό και κακόβουλο, αλλά κυρίως από φόβο για την αντίδρασή της. Για να της απευθυνθούν, όλοι βολεύονταν με το κυρία.

Μια φορά, δύο γυναίκες που έμεναν στον ίδιο δρόμο με την Περούκα, γέννημα θρέμμα της συνοικίας, και οι δύο σε ενδιαφέρουσα, βγήκαν να κάνουν μια βόλτα για να απαλύνουν κάπως τα πρηξίματα από την εγκυμοσύνη μέσα σε ένα ιδιαίτερα θερμό καλοκαίρι. Στη μία από αυτές, που από μικρή είχε πολύ εμφανή προβλήματα κυκλοφορίας στα πόδια, της έκανε καλό να βγαίνει για περπάτημα, τη βοήθουσε να ανακουφίζονται οι αστράγαλοί της, που μελάνιαζαν από τις πρησμένες φλέβες. Οι δύο γυναίκες λοιπόν είχαν υιοθετήσει τη συνήθεια να κάνουν περίπατο μαζί αργά το απόγευμα, συζητώντας τα νέα και τα συνήθη της

εγκυμοσύνης, τους φόβους τους, τα όνειρά τους, και κάνο- ντας και λίγο κουτσομπολιό, που ποτέ δεν έλειπε από μια συνοικία όπου όλοι γνωρίζονταν μεταξύ τους και υπήρχε κοινό που εκτιμούσε τις μακριές γλώσσες.

Εκείνη με τα μπλαβισμένα πόδια ονειρευόταν να γίνει ο γιος της ταυρομάχος, να της αγοράσει ένα σαλέ, «όπως λένε στο ραδιόφωνο ότι έκανε ο Κορδοβέζος με τη μάνα του» συνήθιζε να λέει. Η άλλη, λίγο νεότερη, ήθελε έναν γιο πολύ όμορφο, «έτσι, ξανθούλη, με ανοιχτόχρωμα μά- τια» έλεγε.

Μόλις είχαν αρχίσει να περπατάνε, όταν είδαν την Πε- ρούκα να πλησιάζει από το βάθος του δρόμου και, καθώς ήταν ακόμα μακριά, βιάστηκαν να βγάλουν το οπλοστά- σιο της κοροϊδίας και της κακογλωσσίας να το γυαλίσουν, κοροϊδεύοντας την όψη της γριάς.

«Σκάσε, θα κατορηθώ» έλεγε εκείνη με τα πρησμένα πόδια στις χυδαιότητες που έβγαζε από το στόμα της η άλλη, η πιο νέα, που δεν της έλειπε η φαντασία όταν ήταν να μιλήσει αισχρά. Ήταν δύο κοπέλες που δεν είχαν κλεί- σει καλά καλά τα είκοσι και έβγαζαν όλη τη σκληρότητα για την οποία είναι ικανά τα νιάτα, που είναι μπόλικη. Οι τύψεις και η αυτοσυγκράτηση έρχονται με την ηλικία, όταν υποχωρεί ο εγωισμός, καθώς περνάμε στην άλλη πλευρά της ζωής και αρχίζουμε να καταλαβαίνουμε ότι δεν υπάρ- χει τίποτε άσχημο που να μην καταφέρει τελικά να μας αγγίξει.

Πολύ πριν διασταυρωθούν μαζί της, κατάφεραν να ελέγ- ξουν τα γέλια τους και να σταματήσουν τις λεκτικές αγριό- τητες. Όταν πια περνούσαν σχεδόν δίπλα της, άρχισαν και οι δύο τα υποτακτικά χαμόγελα, εν είδει χαιρετισμού και σεβασμού προς μια ηλικιωμένη γειτόνισσα. Δεν πρόλαβαν

να προσπεράσουν. Η Περούκα στάθηκε μπροστά τους, έτσι που έμοιαζε πως δεν υπήρχε άλλος χώρος στον δρόμο εκτός από εκείνον που έπιανε το κορμάκι της σαν το ξερό πουρνάρι. Οι κοπέλες προσπάθησαν να πουν καλησπέρα, αλλά τα λόγια πισωγύρισαν στο στόμα τους σαν παλίρροια. Πιθανότατα έπιασαν ασυναίσθητα την κοιλιά τους. Στο παρόν-απόν βλέμμα της γριάς διαισθάνονταν μια αναθυμιάση που θα μπορούσε να τα ξεράνει όλα στο πέρασμά της, λουλούδια, χαρές ή πλακούντες. Αργά αργά, η Περούκα σήκωσε το αριστερό της χέρι, έφερε τον αντίχειρα στη μαλακή και γλιτσερή τρύπα που είχε για στόμα και άρχισε να τον πιπιλάει με απόλαυση, κουνώντας τον, βγάζοντας ήχους ρουφήγματος, χωρίς να παύει να κοιτάζει τις δύο γυναίκες, για τις οποίες ο χρόνος είχε σταματήσει: τις είχε πλημμυρίσει ένας απροσδιόριστος αλλά παραλυτικός φόβος, μια τεράστια αμηχανία, και ένιωθαν εντελώς ανυπεράσπιστες. Μόλις σάλιωσε καλά το δάχτυλο, το ακούμπησε ήρεμα στο μάγουλο της μιας. Εκείνης που είχε παρατραβήξει την κοροϊδία. Εκείνης που ονειρευόταν έναν γιο πολύ όμορφο, κούκλο, έτσι, ξανθούλη, με ανοιχτόχρωμα μάτια.

Δεν μπόρεσε να αποφύγει το δάχτυλο ούτε πρόλαβε να αντιδράσει με οποιονδήποτε τρόπο. Η γριά σχημάτισε μια ευθεία γραμμή σάλιου από το ζυγωματικό του νεανικού και τροφαντού από την εγκυμοσύνη προσώπου μέχρι το σαγόνι σχεδόν, ενώ πρόφερε δυνατά με την ξερή σαν σαύρας φωνή της: «Πιθήκι».

Μόλις που πρόλαβα να γνωρίσω τον μικρό Νταμιάν. Η μητέρα του κι εκείνος έβγαιναν ελάχιστα από το σπίτι και, όταν το έκαναν, τον σκέπαζε ολόκληρο και είχε την κουκούλα του καροτσιού σηκωμένη. Ο κόσμος έλεγε πως δεν μπορούσε να περπατήσει, πως είχε μια αρρώστια στο δέρ-

μα και η έκθεση στον ήλιο ήταν θανατηφόρα. Δε μιλούσε. Πέθανε από καρδιακή προσβολή στα έξι του, ξαπλωμένος στον καναπέ του σπιτιού του, κοιτάζοντας τηλεόραση. Όταν πήγαν να πάρουν τη σορό του, η μάνα τοποθέτησε ένα λευκό μαντίλι πάνω στο μαλλιαρό πρόσωπο του γιου της, για να τον αφήσουν ανενόχλητο στον δρόμο μέχρι την αίθουσα τελετών.

Όσο για τη μάνα μου, με το πέρασμα του χρόνου τα προβλήματα κυκλοφορίας του αίματός της λύθηκαν και, αντί για γιο ταυρομάχο, γέννησε μια κόρη τρανς, που ποτέ δεν κατάφερε να της αγοράσει ένα σαλέ.